सहकारीमा उद्यमशिलता

मितिः २०८२ चैत्र १८

W E L C O M E

६९ औ राष्ट्रिय सहकारी दिवस २०८२ को अवसरमा

सहकारीमा उद्यमशिलता के हो ?

सहकारीमा उद्यमशिलता सम्वन्धमा

नेपालको संविधान २०७२ मा सहकारी संगको अपेक्षा :

नेपालको संविधान – २०७२ :

- प्रस्तावना : ...सामाजिक विविधता ...समतामूलक समाज.... समाजवादप्रति प्रतिवद्ध राष्ट्र (**सहकारी यसको माध्यम**)
- निर्देशक सिद्धान्त : सार्वजनिक, निजी र **सहकारी क्षेत्रको** सहभागिता तथा विकास मार्फत ...समाजवाद उन्मुख स्वतन्त्र र समृद्ध **अर्थतन्त्र विकास** गर्ने ।
- सहकारी क्षेत्रलाई प्रवर्द्धन गर्दै राष्ट्रिय विकासमा अत्यधिक परिचालन गर्ने । (५१.(घ) .१)

भाग-४ : राज्यका निर्देशक सिद्धान्त, नीति तथा दायित्व ५०. निर्देशक सिद्धान्तहरू : (३) सार्वजनिक, निजी र **सहकारी क्षेत्रको सहभागिता तथा विकास मार्फत** उपलब्ध साधन र स्रोतको अधिकतम परिचालनद्वारा **तीव्र आर्थिक वृद्धि** हासिल गर्दै दिगो आर्थिक विकास गर्ने तथा प्राप्त उपलब्धिहरूको न्यायोचित वितरण गरी **आर्थिक असमानताको अन्त्य** गर्दै शोषणरहित समाजको निर्माण गर्न राष्ट्रिय **अर्थतन्त्रलाई आत्मनिर्भर,** स्वतन्त्र तथा उन्नतिशील बनाउँदै समाजवाद उन्मुख स्वतन्त्र र **समृद्ध अर्थतन्त्र**को विकास गर्ने **राज्यको आर्थिक उद्देश्य** हुनेछ ।

सहकारी बारे अन्तराष्ट्रिय धारणाः

आफ्ना समान **आर्थिक,** सामाजिक तथा सांस्कृतिक आवश्यकता तथा आकांक्षाहरु संयुक्त स्वामित्व र प्रजातान्त्रिक तरीकाले नियन्त्रित **उद्यमको माध्यमबाट** पूरा गर्न स्वेच्छापूर्वक संगठित व्यक्तिहरुको स्वायत्त संगठन नै सहकारी हो ।

अन्तराष्ट्रिय सहकारी महासंघ (ICA) ले सन् १९९५

सदस्यहरुको **श्रम, सीप र पूंजी** लगानी गरी सदस्यद्वारा नै व्यवस्थित र नियन्त्रित भई गरिने **व्यवसाय** नै **सहकारी** हो ।

अन्तराष्ट्रिय श्रम संगठन

नेपालमा सहकारीताको अवधारणा :

सहकारी त्यस्ता व्यक्तिहरूको स्वायत्त संगठन हो, जो स्वेच्छिक रुपमा एकजुट भइ आफ्ना समान **आर्थिक**, सामाजिक तथा सांस्कृतिक आवश्यकताहरू र आकांक्षाहरूको परिपूर्ति संयुक्त स्वामित्व तथा प्रजातान्त्रिक रुपमा नियन्त्रित **व्यवसाय मार्फत** गर्न चाहन्छन् ।

सहकारीमा उद्यमशिलताको निश्कर्ष:

- सहकारी क्षेत्रको सहभागिता तथा विकास मार्फत तीव्र आर्थिक वृद्धि, आर्थिक असमानताको अन्त्य, राष्ट्रिय अर्थतन्त्रलाई आत्मनिर्भर, समृद्ध अर्थतन्त्रको विकास गर्न सहयोगी बनोस भन्ने अभिप्राय ।

(नेपालको संविधान – २०७२)

- सहकारीले सदस्यहरुको आर्थिक आकांक्षाहरु उद्यमको माध्यमबाट पूरा गर्नु पर्छ भन्ने अभिप्राय । (अन्तराष्ट्रिय सहकारी महासंघ (ICA) ले सन् १९९५)
- सहकारीले सदस्यहरुको श्रम, सीप र पूंजीलाई व्यवसायीक लगानीमा जोड दिनु पर्छ, भन्ने अभिप्राय । (अन्तराष्ट्रिय श्रम संगठन)
- सहकारीले आफ्ना सदस्यहरुको आर्थिक आवश्यकताहरू र आकांक्षाहरूको परिपूर्ति व्यवसाय मार्फत गर्न चाहन्छन्, भन्ने धारणा ।

(नेपालमा सहकारीको राष्ट्रिय धारणा)

सहकारीमा उद्यमशिलताको साराशं:

सहकारी संस्था देश र जन्ताको आर्थिक समृद्धिमा सहयोगी बनोस, र त्यसको माध्यम भनेको उद्यमशिलता वा व्यवसायीकरण हो। अर्थात सहकारीमा उद्यमशिलता अपरिहार्य छ।

सहकारीमा उद्यमशिलता किन ?

सदस्यले भन्छः

म संग पैसा भए

केही गर्नें थिए ।

पैसाले के भन्छ :
तिमिले केही गरे
म तिमीसंग हुने
थिंए ।

सहकारी त्यो माध्यम वा पुल हो, जसले आफ्ना सदस्यहरुमा विद्यमान आर्थिक अभाव र उसको उद्यमशिलता विकासलाई जोडने गर्दछ। जसको सम्वन्धले आर्थिक समृद्धिमा सहयोग पुग्छ।

उद्यमशीलता

"उद्यमशीलता भनेको सम्पत्तिमा वृद्धि गराउने गतिशील प्रक्रिया हो । यस्तो सम्पत्तिमा वृद्धि गराउने कार्य त्यस्ता व्यक्तिले गर्ने गर्छन्, जसले कुनै वस्तु वा सेवाको मूल्य वृद्धि गर्नको लागि समय र पूँजीको रुपमा प्रमुख जोखिम बहन गर्छन् । वस्तु वा सेवा सम्पूर्ण रुपमा नया नहुन पनि सक्छ । तर उसले आवश्यक साधन, स्रोत र सीपको प्रयोग गरेर त्यसको मूल्य वा महत्वमा वृद्धि गराएको हुन्छ ।"

Robert C. Ronstadt

सहकारी र उद्यमशिलताको अन्तरसम्वन्ध

सहकारीको आर्थिक उद्देश्य	उद्यमशिलता विकासको उद्देश्य
• व्यवसायको प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता वृद्धि गर्ने • मुनाफा वृद्धि गर्ने • व्यवसायिक अवसरको सिर्जना गर्ने • प्रत्यक्ष, अप्रत्यक्ष रोजगारको सिर्जना गर्ने • श्रम र पूँजीको उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने • सदस्यहरुको सीप र दक्षता बढाउने **उद्यमशीलताको विकास गर्ने**	• स्थानीय श्रोत, साधन, सिप परिचालन र ब्यवसायिकरण • नाफामुखी उद्यम वा ब्यवसायको अवसर पहिचान • ब्यवसायिक सचेतना बृद्धि • सामान्य ब्यक्तिलाई उद्यमी वा ब्यवसायीको रुपमा स्थापित गराउने • संचालित उद्यमलाई ब्यवस्थित र प्रभावकारी हुन मद्दत गर्ने • मुनाफा बृद्धिमा सहयाक • जोखिम न्यूनिकरणमा सहायक **यसको पुरस्कार पैसा, व्यक्तिगत सन्तुष्टी र आत्मनिर्भरता हो ।**

सहकारी संस्थाका लागी उद्यमशीलता विकास किन ?

सहकारीमा उद्यमशीलता किन ?

सहकारी संस्थाको प्रमुख आर्थिक उद्देश्य आफ्ना सदस्यहरुको **ब्यवसायिक सफलता** प्राप्त गरि आर्थिक समृद्धि तथा गरिवि निवारणमा योगदान पुर्याउन ।

क) सदस्यहरुका लागी यसको महत्व :

उद्यमशिलता बारे ज्ञान, सिप र धारणामा बृद्धि तथा विकास

- उपयूक्त ब्यवसाय छनौटमा सहयोगी
- ब्यवसायिक योजना निर्माण र प्रयोगमा सहयोगी
- उत्पादित वस्तु तथा सेवाको बजारिकरणमा सहयोगी
- ब्यवसायिक सफलतामा सहयोगी
- ऋणको किस्ता तथा ब्याज ब्यवस्थापनमा सहजता ।
- निर्वाहमूखि ब्यवसायलाई प्रतिफलमुखि ब्यवसायमा परिस्कृत ।
- आर्थिक समृद्धि र रोजगार प्रबर्धन ।

सहकारीमा उद्यमशीलता विकास किन ?

ख) सहकारी संस्थाका लागि यसको महत्व:

- सदस्यहरुको व्यवसायिक सफलता र आर्थिक समृद्धिमा सहयोगी ।
- लगानी गरिएको ऋणको सहि सदुपयोगमा सहयोगी ।
- एकल वित्तिय संस्थामा आश्रित भई व्यवसाय संचालन गर्न उत्प्रेणा ।
- साँवा तथा ब्याजको किस्ता समयानुसार असुलीमा सहयोगी ।
- उत्पादित वस्तु तथा सेवाको उपयूक्त बजारमूल्य पहुंचमा सहयोगी ।
- लगानी जोखिम न्यूनिकरण गर्न सहयोगी ।
- स्थानिय श्रोत साधन, सिपको पहिचान र परिचालनमा सहयोगी ।
- व्यवसायीक ऋण लगानी गर्न आधारशिला निर्माण ।
- मुनाफा बृद्धिमा सहयोगी ।

सहकारी संस्थामा उद्यमशीलता विकास कसरी ?

सहकारीमा उद्यमशिलता विकास प्रभावकारीताका लागी सहजिकरण

संचालक समिति वा उपसमिति

- उद्यमशिलता अभिमुखिकरण
- नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा

कर्मचारी

- क्षमता विकास र परिचालन
- आवधिक योजना
- प्राविधिक जनशक्तिको एकिकृत परिचालन

सदस्य

- अध्ययन् अनुसंधान
- ब्यवसायिक साक्षरता
- ब्यवसायिक योजना
- वित्तिय पहुँच
- परामर्श सेवा

सहकारीमा उद्यमशिलताको प्रभावकारीता → समय सापेक्ष नीति नियम तथा प्रकृया → प्रभावकारी कार्यान्वयन → गुणस्तरीय सेवामा पहुँच

उद्यमशिलता विकास कार्यक्रम संस्थागत संरचना

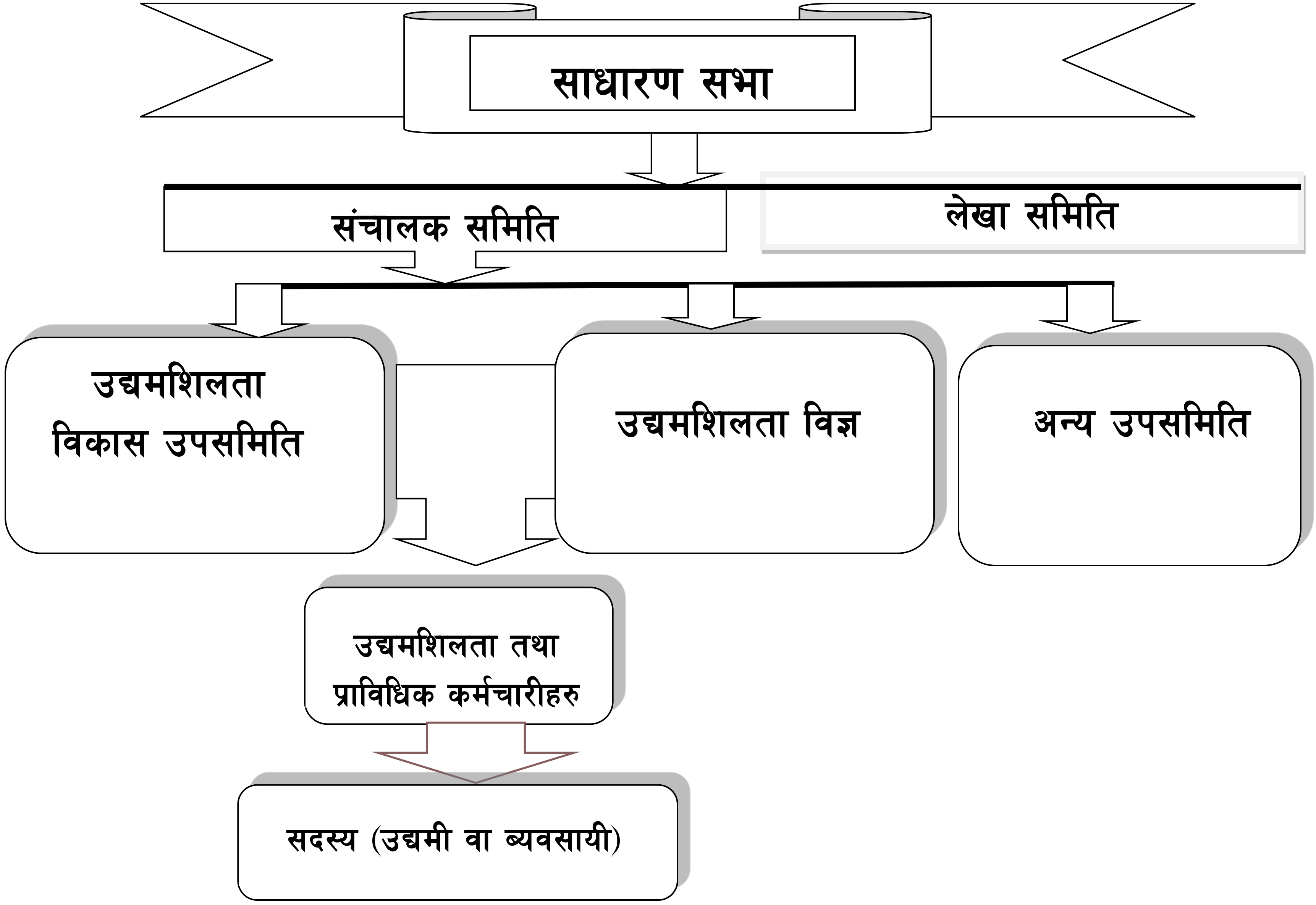

संरचनागत विकास तथा भूमिका

संचालक समिति

ड्ड नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा
ड्ड प्रगति समिक्षा तथा आवश्यक संसोधन
ड्ड पुरस्कार तथा दण्ड

उद्यमशिलता विकास उपसमिति

ड्ड आवधिक अनुगमन तथा मूल्याकंन
ड्ड नीतिगत संसोधनका लागी सिफारिस
ड्ड कार्यान्वय तहमा समय सापेक्ष निर्णय
ड्ड कार्यविधि निर्धारण
ड्ड आवधिक योजना निर्माण

उद्यम शिल ता विज्ञ

कर्मचारी

ड्ड लक्षित समुदायको पहिचान
ड्ड योजना तथा कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयन
ड्ड नियमित अनुगमन तथा प्रगति समिक्षा
ड्ड सम्पर्क, समन्वय र सहकार्य
ड्ड पेशागत संजाल र बजारीकरण
ड्ड परामर्श सेवा
ड्ड प्रगति प्रतिवेदन

उद्यमशिलता विकासका लागी आधारभूत तैयारी तथा कार्यान्वयन

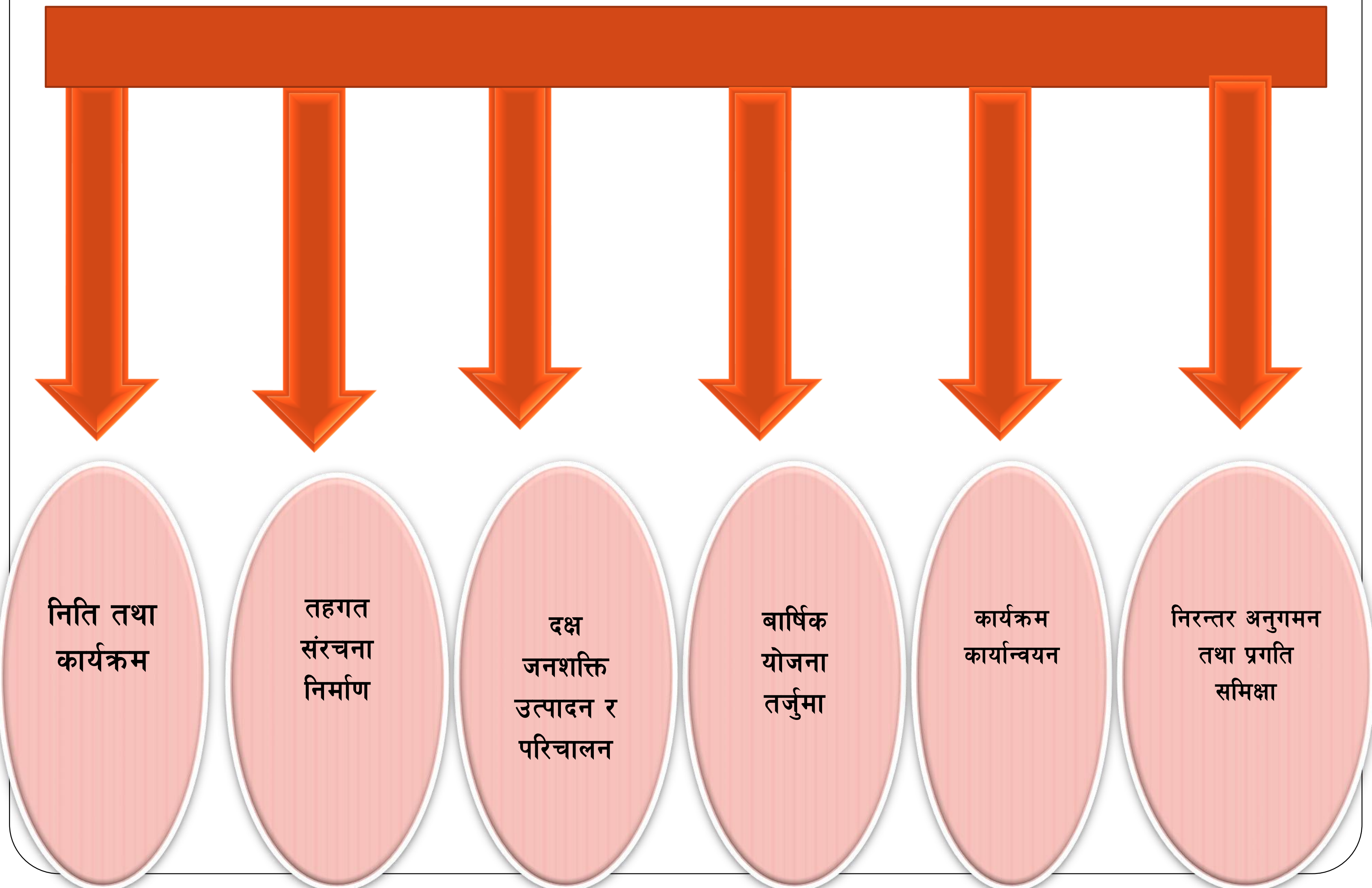

सदस्यमा उद्यमशिलता विकासको क्रमवद्धता ....

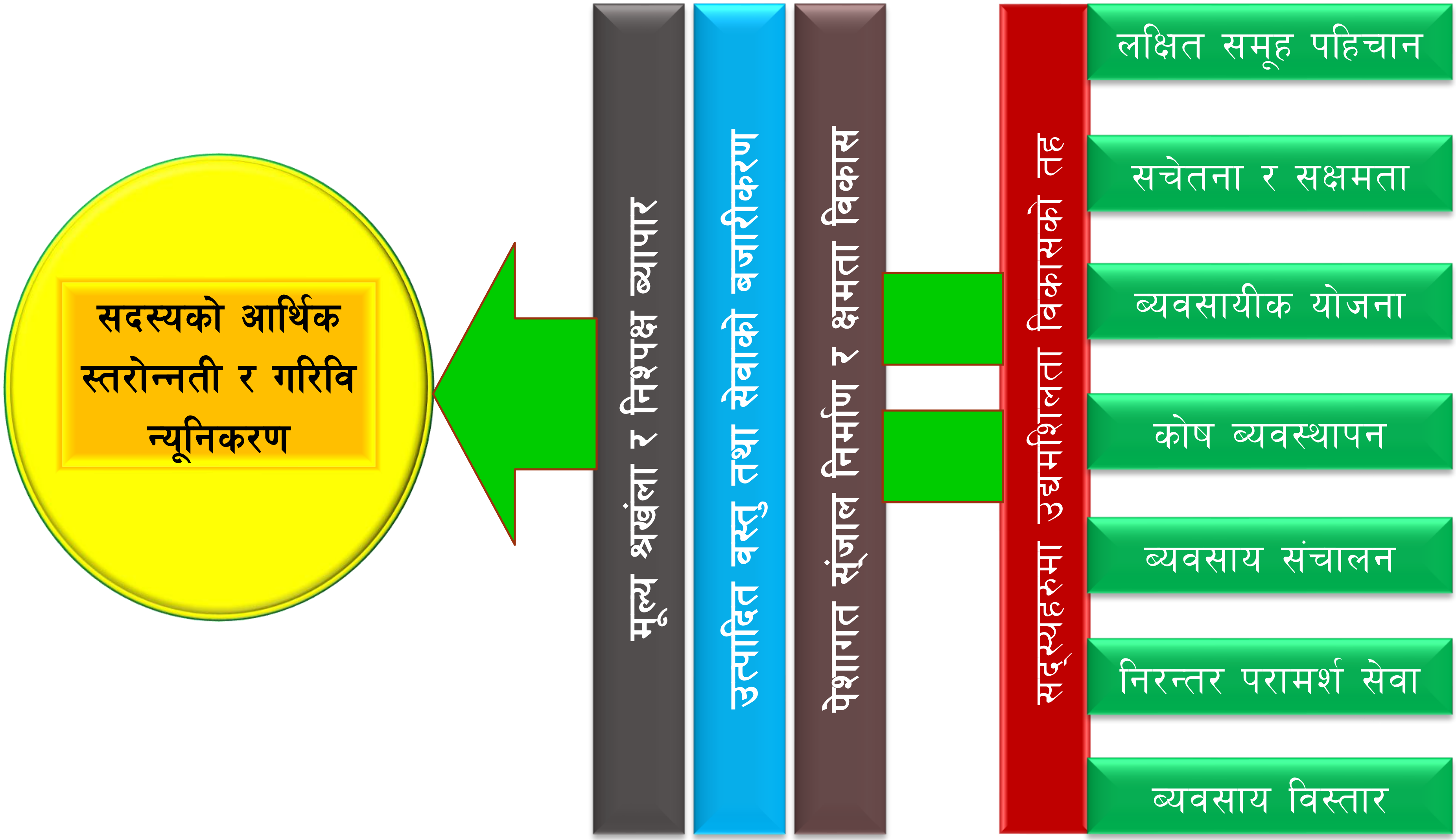

सहकारीमा उद्यमशिलता विकास कार्यक्रमको प्रभावकारिताका लागी ध्यान दिनु पर्ने मुख्य कुराहरुको सारांश

- उद्यमशिलता विकास कोष व्यवस्थापन
- उद्यमशिलता विषयमा अध्ययन् तथा अनुसंधान
- संचालकहरु वा नीति निर्माताामा उद्यमशिलता अभिमुखिकरण
- समय सापेक्ष अनुसंधानमा आधारित उद्यमशिलता नीति तथा कार्यक्रम
- कर्मचारीहरुको उद्यमशिलता सम्वन्धि क्षमता विकास तथा परिचालन
- सदस्यहरुमा उद्यमशिलता वा व्यवसायिक साक्षरता कार्यक्रम
- उपयूक्त व्यवसाय छनौट, व्यवसायिक योजनामा निर्माण र लगानी प्रवर्धन
- प्राविधिक जनशक्ति र उद्यमशिलता प्रवर्धकहरुको एकिकृत भूमिकामा जोड
- सम्पर्क, समन्वय र सहकार्यमा जोड
- पेशागत संजाल निर्माण र बजारीकरणमा जोड
- मूल्य अभिबृद्धि श्रृखंला र निश्पक्ष ब्यापार
- नियमित पृष्ठपोषण, सुझाव र परामर्शसेवा
- पुरस्कार तथा सम्मान

सहकारीको संस्थागत दीगोपनको लागी यात्रा ....

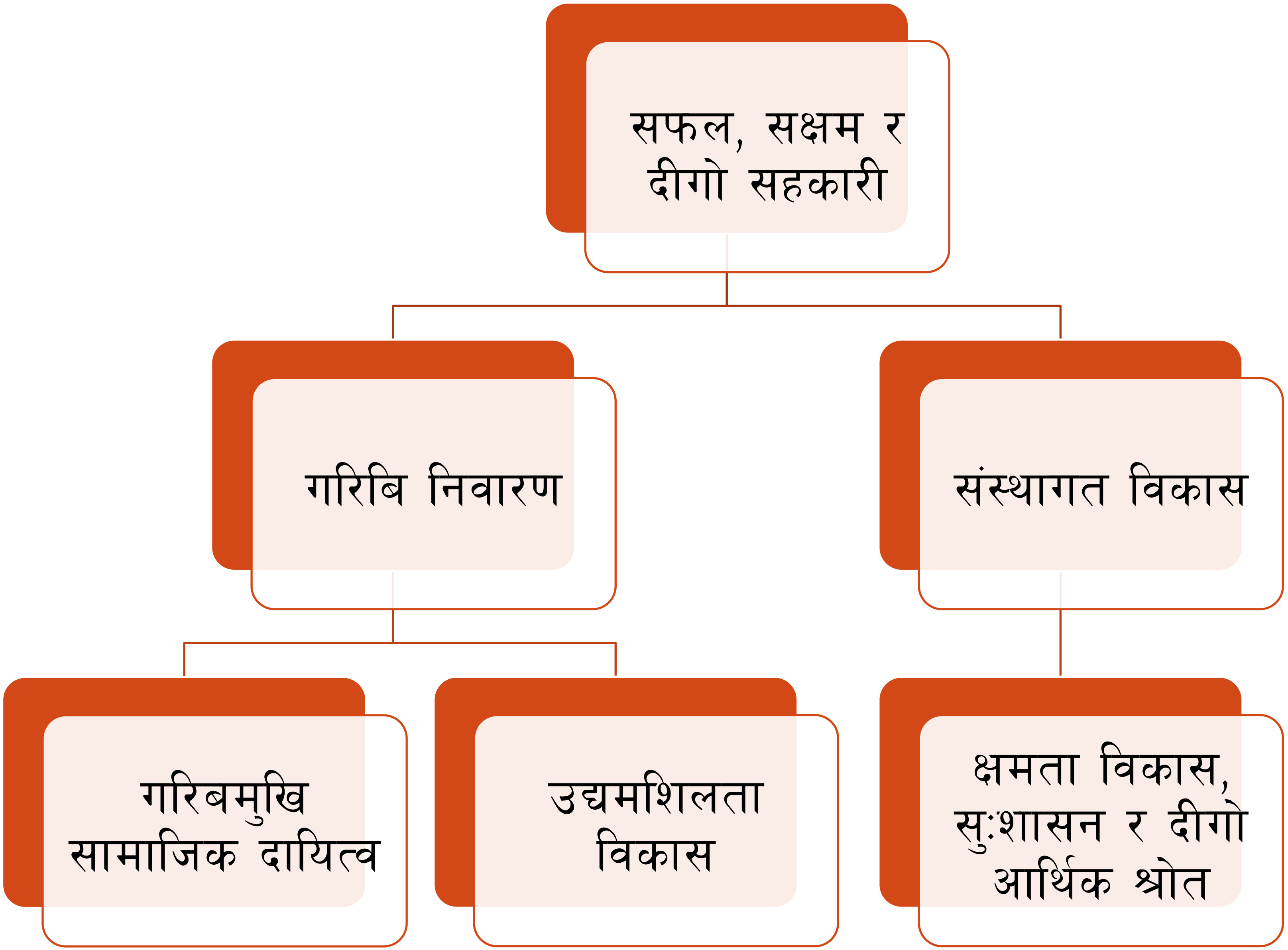

धन्यवाद